

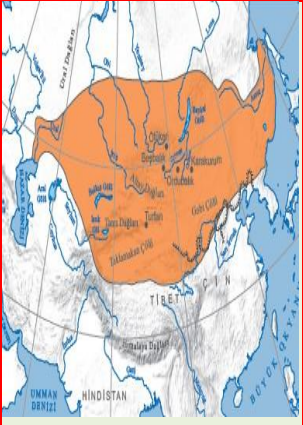
6.SINIF SOSYAL BİLGİLER 3.ÖĞRENME ALANI DERS NOTLARI

3. ÖĞRENME ALANI: ORTAK MİRASIMIZ

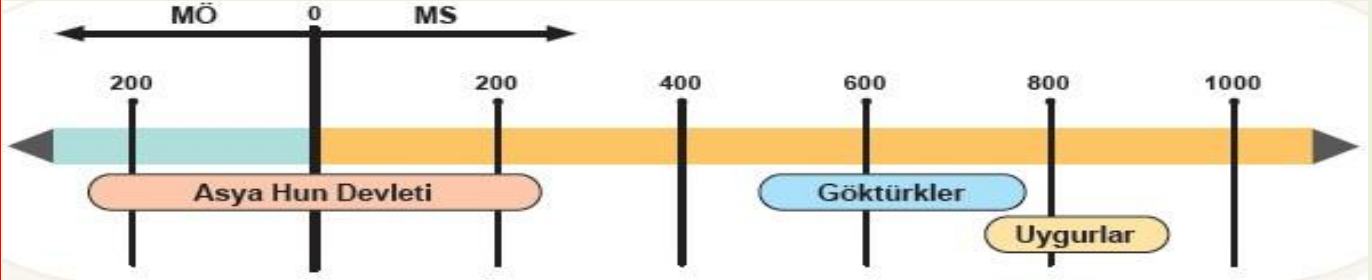
TÜRKİSTAN'DA KURULAN İLK TÜRK DEVLETLERİNİN MEDENİYETİMİZE KATKILARI (3.öğrenme alanı-1.öğrenme çıktısı)

Türklerin bilinen ilk yurdu Türkistan'dır. Türkistan “**Türklerin yurdu**” anlamına gelmektedir. Türkistan, batıda Hazar Denizi, doğuda Kingan Dağları, kuzeyde Altay Dağları, güneyde ise Tibet Platosu ve Hindukuş Dağları arasında yer alır. Bu coğrafyada **Türkler, İslamiyet'ten önce Hun, Göktürk ve Uygur** gibi devletler kurmuştur.

TÜRKİSTAN'DA KURULAN İLK TÜRK DEVLETLERİ

HARİTA	DEVLET ADI	DEVLET İLE İLGİLİ KISA BİLGİLER
	ASYA HUN (M.Ö 220-MS 216)	◆ Tarihte bilinen ilk Türk devletidir. ◆ Teoman tarafından kurulmuştur. Merkezi Ötüken'dir. ◆ Mete Han, Türk boylarını tek bir yönetim altında toplamıştır. ◆ Teoman döneminde Çinliler Türk akınlarını önlemek için Çin Seddi'ni yaptırılar. ◆ Devlet en parlak dönemini Metehan döneminde yaşamıştır. ◆ Mete günümüz ordusunda kullanılan onlu sistemi (10'lu Sistem) kurdu. ◆ Oğuz Kağan destanındaki Oğuz'un Metehan olduğu sanılmaktadır.
	GÖKTÜRK (552-745)	✿ Tarihte Türk adıyla kurulan ilk Türk devletidir. ✿ Bumin Kağan tarafından kurulmuştur. Merkezi Ötüken'dir. ✿ 630 yılında yıkıldı, 681 yılında Kutluk Kağan 2. Göktürk Devleti'ni kurdu. ✿ Hükümdar Bilge Kağan, kardeşi Kül Tigin ve vezir Tonyukuk adına Orhun Yazıtı (kitabe)'ları dikildi. ✿ Orhun Yazıtları Türk tarihinin ve edebiyatının ilk yazılı belgeleridir. ✿ Orhun Yazıtları 38 harften oluşur, Orhun alfabesi ile yazılmıştır. Günümüzde Moğolistan sınırları içindedir. ✿ Ergenekon ve Bozkurt Destanları Göktürlere aittir.
	UYGUR (744-840)	➤ Bilge Kül Kağan tarafından kuruldu. ➤ Devletin merkezi Karabalasagundur. ➤ Türk tarihinde yerleşik hayata geçen ilk uygarlıktır. ➤ İlk Türk mimari eserler olan saraylar ve tapınaklar bu dönemde yapılmıştır. ➤ Resim, minyatür, heykel türü eserleri oluşturmuşlardır. ➤ Kağıt ve matbaayı kullanan ilk uygarlıktır. ➤ 18 harften oluşan Uygur alfabesini kullanmışlardır. ➤ Maniheizm dinini benimsemeleri Türklük ve savaşçılık özelliklerinin yok olmasına neden olmuştur. ➤ Türeyiş ve Göç Destanları Uygurlara aittir.

TÜRKİSTAN'DA KURULAN İLK TÜRK DEVLETLERİ TARİH ŞERİDİ

Tarihçiler, Türkistan'da kurulan ilk **Türk devletleri** hakkındaki bilgileri öncelikle Çin ve diğer komşu devletlerin kaynaklarından elde etmişlerdir. **Bunun temel nedeni**, Türklerin konargöçer bir yaşam sürmeleri ve II. Göktürk Devleti'ne kadar yazılı eser bırakmamış olmalarıdır. **Türk tarihinin ve Türk edebiyatının ilk yazılı belgesi olan Orhun Kitabeleri**, II. Göktürk Devleti döneminde yazılmıştır ve o dönemde yaşayan Türkler hakkında bize önemli bilgiler sunmaktadır. Ayrıca, o dönemdeki **Türkler hakkında bilgi edindiğimiz bir diğer kaynak da destanlardır**. Destanlar sözlü kültürümüze ait edebî eserler arasında yer almaktadır.

TÜRK DEVLETLERİNDE YÖNETİM YAPISI:

Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinde **yönetimde tek kişi söz sahibiydi**. Hükümdarlar; han, hakan ve kağan gibi çeşitli ünvanlar kullanırlardı. **Hükümdarlık genellikle babadan oğula geçerdi** ancak hanedanın diğer erkek üyelerinin de hükümdar olma hakkı vardı.

Eski kaynaklarda Türk hükümdarlarına **devleti yönetme yetkisi** ve gücünün **Gök Tanrı tarafından verildiği** sıkça geçmektedir. Buna "kut" denmektedir.

Halk; hükümdarından ekonominin gelişmesini, adaleti ve güvenliği istemektedir. Ayrıca Türk hükümdarları hem kanun yapan hem de kanuna bağlı kalan kişilerdir. Buna göre **Türk hükümdarlarının yetkileri sınırsız değildir, töre ile sınırlandırılmıştır**.

TÜRK DEVLETLERİNDE YÖNETİM YAPISI İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

GÖK TANRI İNANCI:	Uygurlara kadar Türk devletlerinde tek tanrı anlayışına dayalı olan inançtır.
KUT:	Eski kaynaklarda Türk hükümdarlarına devleti yönetme yetkisi ve gücünün Gök Tanrı tarafından verildiği inancıdır. Kut anlayışına göre hükümdarın görevlerinden bazıları şunlardır: ◆ Dağınık boyları toplayıp nüfusu çoğaltmak ◆ Halkı doyurmak ve giydirmek ◆ Sofrasını halka açık tutmak
HATUN:	Türk devletlerinde kağanın eşinin adıdır.
KURULTAY:	 Türklerde siyasî, askerî, iktisadî (ekonomik) ve kültürel bütün meselelerin görüşülüp, karara bağlandığı bir devlet meclisidir. Diğer adı toy 'dur.
KAĞAN:	 Türk devletlerinde hükümdarlar tarafından kullanılan ünvanlardan birisidir.

TÜRK DEVLETLERİNDE ASKERİ YAPI:

Türkistan'ın geniş düzlükleri doğal korunaklı bir alan özelliğine sahip değildi. Ayrıca **su, tarım alanı, mera gibi kaynakların azlığı boylar ve devletler arasında rekabeti artırmıştı**. Bu nedenlerle Türkler savunmaya önem vermiş ve **savaşçı özellikleriyle ön plana çıkmışlardır**.

TÜRK ORDUSU İLE DİĞER DEVLETLERİN ORDULARI ARASINDAKİ FARKLAR

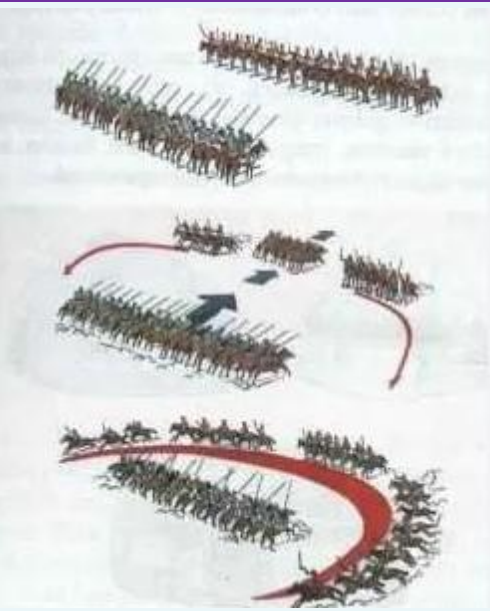
- ◆ Türk ordusunun **paralı askerlerden oluşmaması, diğer birçok devletin askerinin para ile tutulan kimselerden oluşması** Türklerde ise ordunu devletin savunma gücü sayılması ve orduya katılmanın halk için vatani bir görev kabul edilmesi
- ◆ Türklerin. **kadın-erkek, yaşlı-genç herkesin her an savaşabilecek durumda** daimî ordularının olması ve **Türklerin sporlarının, eğlencelerinin ve avlanmalarının bile askerî egzersizler niteliğinde olması**
- ◆ . Türk ordularının temelde **süvarilerden (atlı asker) oluşması sayesinde savaşta hızlı hareket etme ve yaya ordulara karşı üstünlük kurma** imkânı sağlaması

Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinde ordu çeşitli birliklerden meydana geliyordu. **En büyük birlik 10 bin kişilikti**. Bu birliğe tümen adı veriliyordu. Tümenler de 1.000'li, 100'lü ve 10'lu olmak üzere kademeli olarak küçülen birliklere ayrılmaktaydı. Bu birliklerin başlarında da derecelerine göre tümenbaşı, binbaşı, yüzbaşı, onbaşı gibi ünvanlar taşıyan birer komutan bulunmaktaydı. **İlk defa Hun hükümdarı Mete Han'ın uyguladığı bu onluk sistem, Türkiye de dâhil olmak üzere bütün Türk devletlerinde varlığını korumuştur.**

Kara Kuvvetleri Birlik Sembolünde (**Bröve**) **yer alan 16 adet küçük yıldız, tarihte kurulmuş 16 Türk devletini temsil eder. MÖ 209 Kara Kuvvetlerinin kuruluş yılı** olarak kabul edilir. **Büyük Hun Hükümdarı Mete Han'ın tahta çıkış tarihidir.**

TURAN TAKTİĞİ

Türk askerlerinin yüz yüze savaşırken geri çekilmiş gibi yaparak **düşmanı üzerine çektiği daha sonra düşman askerini pusuya düşürüp yok ettiği taktik**in adıdır. Diğer adları **kurt oyunu ve hilal taktiğidir**.

TÜRK DEVLETLERİNDE SOSYAL HAYAT ve HUKUK:

Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinde **sosyal hayatı belirleyen iki ana unsur vardır: coğrafi yapı ve töre**. Yüksek dağların arasında geniş ve kurak düzlüklere sahip olan **Türkistan'da temel geçim kaynağı hayvancılıktır**. İnsanlar hayvanları için otlatmak amacıyla **yazın yaylalara, kışın ovalara göç ederek konargöçer bir yaşam sürmüşlerdir**. Bu konargöçer yaşam tarzı nedeniyle Türkler, çadırlarda yaşamışlardır.

Türk devletlerinde **aile, bütün sosyal yapının temelidir** ve kan bağı esasına dayanmaktadır. Türkler, ailenin bölünmezliğine inanmış ve bu geleneklerini tarihleri boyunca sürdürmüşlerdir. Türklerin dünyanın dört bucağına dağılmalarına rağmen varlıklarını korumalarının temel nedeni aileye önem vermeleridir.

İslamiyet öncesi Türk toplumlarında **aile** hem toplumsal düzenin temeli hem de kültürel değerlerin aktarıldığı **en önemli kurumdur**. **Aile bireyleri arasında saygı, dayanışma ve görev paylaşımı esastır**. Çocuklar küçük yaşlardan itibaren hem günlük işlere katılır hem de savaşçı bir toplumun bireyi olarak yetiştirilirdi. **Aile sadece kan bağı ile değil, töre adı verilen gelenek ve kurallarla da şekillenirdi**. Bu yapı, toplumda düzenin korunmasını ve nesiller arasında kültürel devamlılığı sağladı.

TÜRK DEVLETLERİNDE SOSYAL HAYAT ve HUKUK İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

AİLE:	Toplumsal en küçük birimdir, diğer adı oğuş'tur.
BUDUN:	Boyların birleşmesinden oluşan toplumun en büyük birimidir. Diğer adı millet'tir.
TÖRE:	Örf, adet ve geleneklerle belirlenen sözlü hukuk kurallarıdır .
YARGU:	Göktürk Devleti'nde yüksek devlet mahkemesidir .
KÖNİ:	Gök Türk Devleti'nde adliye müessesesidir.

TÜRK DEVLETLERİNDE EKONOMİ:

Toplumların ekonomik faaliyetlerinin oluşması ve gelişmesinde, **yaşadıkları doğal çevrenin ve iklimin etkisi** vardır. **Geniş bozkırları ve karasal iklimiyle** Türkistan'da yaşayan **konargöçer Türklerde hayvancılık gelişmiştir**. Hayvancılığın yanı sıra Türklerde **tarım, ticaret ve madencilik** faaliyetlerine de rastlanmıştır.

Eski Türk ekonomisi, hayvancılığa yani besiciliğe dayanıyordu. **At ve koyun**, bu ekonominin iki temel unsuruydu. Her iki hayvan da sürüler halinde beslenmekteydi. Ayrıca, **at sürüsü, sahibine itibar, koyun sürüsü de maddi güç** sağlamaktaydı. Türkler, **atı hem ekonomik varlık olarak hem de binit (binek) ve savaş aracı** olarak değerlendiriyorlardı. **Süvari tekniğini bulan yani ata binen ilk kavim Türklerdir**. Başta **Çinliler** olmak üzere **bütün Avrupalı kavimler, ata binmeyi Türklerden öğrenmişlerdir**.

Eski Türk topluluklarında ve devletlerinde ticaret, büyük ölçüde "değiş-tokuş" esasına dayanıyordu. Türklerin **ihraç ettikleri mallar** arasında **canlı hayvan ve hayvan ürünleri** baş sırayı alıyordu. Mesela, Hun Türkleri, M.S. 52 yılında Çin'e çok miktarda sığır sevk etmişler ve bu malları Çin pazarlarında satmışlardır. Yine aynı **Hun Türkleri**, aynı tarihte, **Çin sarayına haraç adı altında "at ve kürk"** sunmuş; **karşılığında da "ipek"** almışlardır.

Başlıca meslekleri demircilik ve madencilik olan Türklerde kılıç, kalkan, mızrak, temren (ok ucu) imal edilirdi. Türk kılıçlarının hayvan figürlü kabzaları altın levhalarla kaplanır ve kıymetli taşlarla süslenirdi.

Türkistan'ın **doğal çevre şartları hayvancılığa elverişli** olduğu kadar **tarıma elverişli değildi**. Tarım daha çok su kaynaklarına yakın yerlerde yapılabilmekteydi. Buna rağmen tarım, hayvancılık yapan Türkler için en az **sürü beslemek kadar önemli bir faaliyetti**. Zira Türkçenin **en eski kelimelerinden biri "tarla" diğeri "ekin"** dir. Türklerin ekip yetiştirdikleri en eski tarım ürünlerinin başında buğday, çavdar, darı ve arpa gelmektedir.

TÜRK DEVLETLERİNDE SANAT:

Türkistan'ın coğrafi koşulları ve **konargöçer yaşam tarzı**, Türklerin sanat anlayışına yansımıştır. Bu dönemin **sanat anlayışını taşınabilir eşyaların süslemelerinde** de görülmektedir.

İlk Türk devletlerinde **tahta oymacılığı ve maden işlemeciliği** oldukça gelişmişti. Kemer tokaları, kılıç, hançer kabzası, at koşum takımı gibi taşınabilir malzeme üzerine işlenmiş hayvan figürleri bulunmaktaydı. Bu eşyalarda pars, kaplan, kurt, yırtıcı kuş, geyik, at, koyun, keçi vb. hayvan motifleri yer almaktaydı.

Türklerde gelişen sanat alanlarından biri de **heykelciliktir**. **Balballar**, heykel sanatının örneklerindendir.

Uygurların yerleşik hayata geçmesi sanat anlayışını da etkilemiştir. Mimari eserler özellikle **tapınaklar bu dönemde görülmektedir**. Ayrıca **Uygurlarda Türk minyatür sanatı** örneklerine rastlanmaktadır. Uygurların mimari tarzını ve minyatür sanatına benzer örnekleri **Selçuklularda ve Osmanlı Devleti'nde de görmekteyiz**.

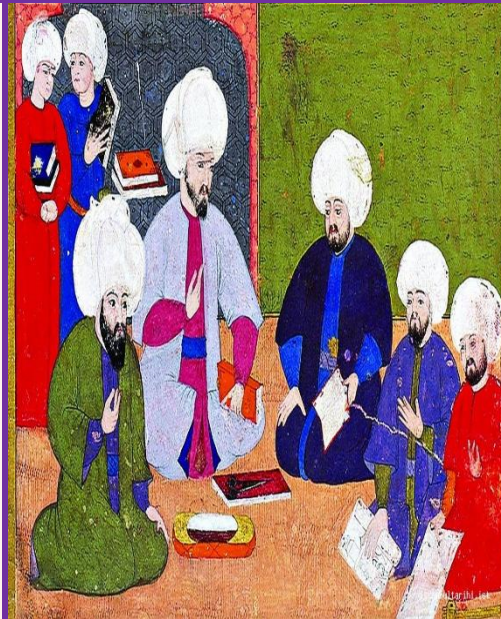
TÜRK DEVLETLERİNDE SANAT İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

BALBAL:

Mezarların üstüne **öldürdükleri insan sayısı kadar insan şeklinde dikilen taşlardır**.

MİNYATÜR:

Uygurlarda rastlanan **resim sanatlarındandır**.

VII-XIII. YÜZYILLAR ARASINDA İSLAM MEDENİYETİNİN İNSANLIĞIN ORTAK MİRASINA KATKILARI (3.öğrenme alanı-2.öğrenme çıktısı)

VII-XIII. yüzyıllar arasında **Avrupa, bilimsel gelişmelerin yavaşladığı karanlık bir dönem yaşarken İslam medeniyeti bilimsel açıdan altın çağını yaşamıştır.** Birçok merkezde İslam coğrafyasında insanlığın ortak mirasına katkıda bulunan önemli gelişmeler yaşanmıştır. **Bu dönemde bilim insanları yetişmiş ve önemli eserler yazmıştır.**

HZ. MUHAMMED (SAV) DÖNEMİ:

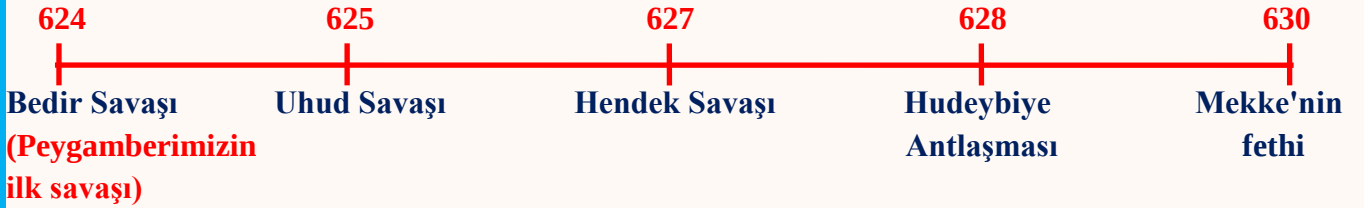
HZ. Muhammed (sav) ile İlgili Kısa Bilgiler:

Doğum yeri ve yılı: Mekke, 571 **İlk vahiy geldiği yer ve yılı:** Hira Mağarası, 610 **Hicret:** 622

Peygamberimizin Hayatı Tarih Şeridi

Peygamberimizin savaşları tarih şeridi

Hicretten sonra Medine'de **İslamiyet'in ilk ibadethanelerinden biri olan Mescid-i Nebevî** inşa edilmiştir. Hz. Muhammed de (sav) dâhil olmak üzere bu **mescidin inşasında ensar ve muhacir** birlikte çalışmıştır. Bu durum Müslümanların kaynaşmasına, aralarında birlik ve beraberlik oluşmasına katkı sağlamıştır.

HZ. Muhammed (sav), Müslümanların okuma ve yazmayı öğrenebilmeleri için her fırsatı değerlendirmiştir. Örneğin **Bedir Savaşı'nda esir alınan Mekkeli müşriklerden okuma yazma bilenler, on Müslümana okuma yazma öğretmeleri karşılığında serbest bırakılmıştır.**

Medine Vesikası (sözleşmesi): Hz. Peygamber **Müslüman, Yahudi ve Medinelî putperestleri** bir araya getirerek Medine Sözleşmesi'ni yaptı. Bu sözleşme, ahlak ve adalet ilkeleri açısından oldukça önemlidir.

Medine Sözleşmesi'nin bazı maddeleri şunlardır:

- Müslüman ve Yahudi topluluklar barış içerisinde yaşayacaklardır.
- Medine'nin savunması birlikte yapılacaktır.
- Yahudiler dinlerini yaşamakta serbest olacaktır.
- Müslümanlar ve Yahudiler, kendileri dışında bir topluluk ile yaşanacak anlaşmazlıkta birbirlerinin yanında yer alacaktır.
- Yahudiler ve Müslümanlar arasında yaşanabilecek anlaşmazlıklarda Hz. Muhammed hakem olarak kabul edilecektir.

İslamiyet, hastalıkların tedavisine büyük önem vermiştir. Hz. Muhammed (sav); insanlara tedavi olmalarını tavsiye etmiş, **çeşitli tedavi yöntemleri önermiş** ve hastalandığı zaman kendisi de hekimlere görünmüştür. Onun **tedavi konusundaki sözleri Tıbb-ı Nebevî olarak** adlandırılmıştır. Hz. Muhammed (sav), **Mescid-i Nebevî'yi topluma sağlık hizmetlerini** sunmak için de kullanmıştır. Örneğin Hendek Savaşı'nda yaralananların tedavisi için Mescid-i Nebevî'nin bahçesine bir çadır kurulmuştur.

HZ. MUHAMMED (SAV) DÖNEMİ:

HZ. MUHAMMED (SAV) DÖNEMİ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR	
CAHİLİYE DÖNEMİ:	İslamiyet'ten önce Arap yarımadasında yaşanan dönemin adıdır.
HİCRET:	Mekkeli müşriklerin baskıları karşısında zor durumda kalan Müslümanların, Mekke'den Medine'ye 622 yılında gerçekleştirdiği göç hareketidir. Hicretin Sonuçları: ✓ İslamiyet hızla yayılmıştır. ✓ Medine'de İslam Devleti kuruldu. ✓ Müslümanlar Mekkeliler karşısında siyasi güç haline geldi. ✓ Hz Ömer döneminde uygulamaya konan Hicri takvimin başlangıcı kabul edilmiştir.
MUHACİR:	Mekke'den Medine'ye göç edenlere verilen addır.
ENSAR:	Medine'de muhacirleri karşılayan Müslümanlara verilen addır.
HUDEYBİYE ANTLAŞMASI	Bedir, Uhud ve Hendek savaşlarından sonra 628 yılında Mekkeli müşrikler ile Müslümanlar arasında imzalanan antlaşmanın adıdır.
SUFFE:	Kimsesiz Müslümanların barındıkları ve aynı zamanda ilimle meşgul oldukları yerdir.
KÜTTAB:	Hz. Muhammed döneminde çocuklara ilk dinî eğitimin verildiği mekândır.

DÖRT HALİFE DÖNEMİ:

1- Hz. Ebubekir Dönemi (632-634):	2- Hz. Ömer Dönemi (634-644):
◆ Kuranı Kerim kitap haline getirildi. ◆ Arap Yarımadası dışında ilk fetihler yapıldı. Suriye'nin fethine başlandı.	✚ Suriye, Filistin, İran, Irak fethedilerek Müslümanlar Türklerle komşu oldular. ✚ Ülke illere ayrılarak iller valiler tarafından yönetilmiştir. ✚ Adliye teşkilatı kurularak illere kadılar tayin edilmiştir. ✚ Hicri takvim kabul edilmiştir.
3- Hz. Osman Dönemi (644-656):	4- Hz. Ali Dönemi (656-661):
■ İlk İslam donanması kurularak Kıbrıs alınmıştır. ■ Kuranı Kerim çoğaltılarak diğer şehirlere gönderilmiştir. ■ Tunus ve Trablus alınarak Kuzey Afrika fethedilmiştir.	➡ Hz. Ali, eğitime, bilime ve bilimsel çalışmalara büyük önem vermiş; İslam kültür ve medeniyetine önemli katkılarda bulunmuştur. ➡ Açtığı okullara öğretmenler görevlendirmiş, kendisi de bu okullarda derslere katılmıştır

EMEVLİ ve ENDÜLÜS EMEVLİ DEVLETLERİ DÖNEMİ:

Emeviler Dönemi (661-750):	Endülüs Emevi Devleti (756-1031)
◆ Emevîler Dönemi'nde dinî bilimlerin yanı sıra pozitif ve sosyal bilimlerde de çalışmalar yapıldı. Başta felsefe olmak üzere astronomi, matematik, tıp, kimya gibi bilimlere ait eserler Arapçaya çevrildi. ◆ Ülkede bulunan küttâbların sayısı artırıldı. Büyük camiler, mescitler, âlimlerin evleri ve saraylar önemli ilim kurumları hâline geldi. ◆ Abdülmelik devrinde müstakil İslâm paraları bastırıldı. Para reformunu gerçekleştirdikten sonra yine bununla bağlantılı olarak divânların Arapçalaştırılması hareketine girişmiş ve Abdülmelik'in reformuyla böylece Arapça bürokrasi dili haline getirilmiştir. Arapça devletin resmi dili oldu. ◆ Kitap sanatlarından, hüsnü hat, tezhib, cilt sanatı Müslümanların ilgi duyduğu sanatlar arasında yer almıştır. Arap hattıyla, noktasız ve harekesiz olarak yazılmış ilk eser Kur'an-ı Kerim'dir.	➤ Endülüs Emevi Devleti, kurulduğu coğrafya itibarıyla Batı medeniyetini etkileme imkânına sahip olmuştur. Endülüs Emevîleri yaptıkları çalışmalarla bilim, sanat, mimari gibi alanlarda insanlığın ortak mirasına katkıda bulunmuşlardır. Örneğin Müslümanlardan kâğıt kullanımının öğrenilmesi, Batı toplumunu aydınlatacak olan bilginin hızlı yayılmasına zemin hazırlamıştır. Arapça bazı kelimelerin İspanyolcaya geçmesinde Endülüs Emevîleri etkili olmuştur. ➤ Bu dönemde farklı toplumlarla bir arada yaşayan Endülüs Arapları çeşitli kültürlerle birlikte yaşamış ve kültürler arası etkileşim meydana gelmiştir. Bu etkileşim bilim alanında da kendini göstermiştir. Bu dönemde kütüphaneler kurulmuştur. Bu kütüphanelerde çeviri faaliyetleri hız kazanmıştır. ➤ İspanya'da 781 yıl süren İslâm hâkimiyetinin mümessili sanat eserleri, bugün İslâm sanatı için olduğu kadar dünya sanatı için de büyük önem taşırlar. Endülüs'ten geriye kalan mimari eserler, plastik sanat eserleri ve çeşitli sanat alanlarına ait küçük boyutlu, fakat büyük hünerle meydana getirilmiş olan eserler, eşsiz nitelikleriyle güzelliği ve görkemi sergilemektedir. Bu devir mimarisinin İspanya'da bıraktığı en önemli ve en ünlü bina, Kurtuba Ulucamii'dir. Kurtuba Ulu Camii, UNESCO tarafından 1984 yılında Dünya Mirası Listesi'ne dâhil edilmiştir.

Abbasi Devleti (750-1258)

✿ Fetihler sebebiyle çok geniş bir sahaya yayılan Müslümanlar Eski Yunan, İran ve kısmen de Hint kültürüyle temasları sonucu, antik dünyanın ilmî ve felsefî eserlerini Arapçaya çevirmişlerdir. Emevîler Dönemi'nde başlayan bu faaliyetler Abbâsîler Dönemi'nde genişleyerek cebir, geometri gibi alanları da içine almıştır. Müslümanlar ayrıca hem dinî hem de pozitif ilimler sahasında değerli eserler yazmışlardır. Bu eserler İspanya aracılığıyla Avrupa'ya geçerek Avrupa'yı etkilemiştir.

✿ İbn-i Sina'nın yazdığı el-Kânûn fi't-Tıbb (Tıbbın Kanunu) adlı kitap, Abbâsîler Dönemi'nden itibaren uzun yıllar Batı'da ders kitabı olarak okutulmuştur.

✿ Abbâsîler, birçok İslâm devletine tesiri bulunan yenilikler ihdâs etmişlerdir. Bunlardan birisi olan kâdı'l-kudâtık (başkadı) kurumunun teşekkülü, devletin adalet teşkilatında önemli bir gelişmedir

✿ Bilim tarihinin gelişim duraklarından biri olan Beytülhikme akademisi uzun yıllar boyunca bilimsel faaliyetlerin merkezi konumunda olmuştur. Bağdat'ta kurulmuş olan Beytülhikme'de özellikle Hint, Helen ve Yunan bilimine ait eserler tercüme edilerek bilimsel çalışmalar daha ileriye taşınmıştır. Beytülhikme'de dünyanın değişik coğrafyalarından bilginler buluşmuşlardır. Beytülhikme'de toplanan bilginler matematikten felsefeye, tıptan ilâhiyata, geometriden şiire, hayatın tüm alanlarındaki konular ile ilgili bilimsel çalışmalar yapmışlardır. Günümüz bilimlerinin temeli bu çalışmalar ile atılmıştır.

✿ Abbâsî Halifesi Mu'tasım, Bağdat'ın yaklaşık 100 km kuzeyinde Samerra şehrini kurdu. Samerra'nın mükemmel planı, o dönemde dünyanın en güçlü devletlerinden biri olan Abbâsîlerin zenginliğini ve sanata verdikleri değeri yansıtır. Samerra'da inşa edilen Samerra Câmiu'l- Kebîr (Samerra Ulu Camii), Abbâsî Dönemi'nin en önemli eserlerinden biridir.

İSLAMİYET'İN KABULÜYLE TÜRKLERİN SOSYAL VE KÜLTÜREL HAYATLARINDA MEYDANA GELEN DEĞİŞİMLER (3.öğrenme alanı-3.öğrenme çıktısı)

İslamiyet Öncesi Dönemde Türklerin Sosyal ve Kültürel Hayatlarının Temel Özellikleri

✿ İslamiyet öncesi Türk kültüründe yer şekilleri ve iklim gibi coğrafi unsurlar önem taşır.

✿ Coğrafi özellikler, bozkır kültürünün ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

✿ Çadır, kilim ve demir bu kültürün önemli unsurlarındandır.

✿ Halı, kilim, kemer tokası, kılıç kabzası, at koşum takımı gibi taşınabilir eşyalar üzerinde hayvan motifleri vardır.

✿ Asya Hun Devleti ve Göktürklerde hükümdarlar ve beyler "otağ" denilen büyük çadırlar; Uygurlarda saraylar kullanılmıştır.

✿ Türkler için "at" çok önemlidir ve ilk defa evcilleştirilmiştir.

✿ Türklerde sosyal yapı, aileden başlayarak millete kadar uzanır. "Kanun" yerine "töre" ifadesi kullanılmıştır.

✿ Gök Tanrı inancı vardır. Ölümünden sonra hayata inanılır.

✿ Toplumun en küçük birimi aile idi. Aileler sülaleleri, sülaleler boyları, boylar milleti, millet de devleti oluştururdu.

✿ Konargöçer bir hayat tarzı yaşamakta ve daha çok hayvancılık ile uğraşmaktaydılar. Uygurlar dönemiyle birlikte Orta Asya'da (Türkistan) evler, tapınaklar ve şehirler inşa edilmeye başlanmıştır.

İslamiyet Öncesi Dönemde Türklerin Sosyal ve Kültürel Hayatlarının Temel Özellikleri

✚ **Renkli taş ve gümüş kakmacılığı, kuyumculuk, çadircılık, halı ve kilim dokumacılığı** oldukça ileri bir düzeydedir. Bu dönemde yapılan **Pazırık halısı dünyanın bilinen en eski halısıdır**. İslamiyet öncesi döneme ait sanatsal ürünler arasında resimler ve özellikle Uygurlar döneminde görülen minyatürler bulunmaktadır.

✚ **Destanların** Türk edebiyatında önemli bir yeri vardır. Destanların yanı sıra **yazılı kaynaklar** da İslamiyet öncesi Türk edebiyatının önemli eserleri arasında yer alır. Göktürk alfabesiyle yazılan **Orhun Kitabeleri** ve Uygur alfabesiyle yazılan **Karabalsagun Kitabeleri** Türklerin ilk yazılı kaynakları arasındadır.

Talas Savaşı:

751 yılında Müslümanlarla Çinliler arasında Talas Savaşı yapıldı. Türkler bu savaşta **Müslüman Arapları destekledi**. **Savaş sonrasında Türkler kitleler hâlinde Müslüman olmaya başladı**.

İslamiyet'in Kabulünden Sonraki Dönemde Türklerin Sosyal ve Kültürel Hayatlarının Temel Özellikleri

- ✚ İslamiyet'in kabulünden sonra **Türkler şehirler kurmuş** olsalar da **halkın büyük bölümü konargöçer** hayata devam etmiştir.
- ✚ . İslamiyet öncesinde olduğu gibi bu dönemde de **Türkler boylar hâlinde yaşamıştır**.
- ✚ VII. yüzyılın sonlarında Türklerin İslamiyet ile tanışmasıyla birlikte **sanat ve mimaride yeni bir dönem başlamıştır**. Özellikle **Uygurlardan kalan tapınaklar camilere dönüştürülmüştür**.
- ✚ Müslüman Türk hükümdarları Türkistan'da İslam dinini iyi bir şekilde öğretmek amacıyla. **İslamiyet'in ilk yatılı üniversiteleri** kabul edilen **medreseleri** inşa etmişlerdir.
- ✚ Müslüman Türk hükümdarları ülkelerinde kervansaray, hamam, cami, medrese, hastane gibi sosyal tesisler inşa etmişlerdir. Bu tesislerin giderleri **vakıflar aracılığıyla karşılanmış** ve böylece Türk vakıf geleneğinin temellerini atmıştır.

- ✚ İslamiyet'in kabulünden sonra **Türkler, Arap ve İran kültüründen etkilenmiştir**. Bu etkileşim, **Türklerin isimlerine ve hükümdar ünvanlarına da yansımıştır**.
- ✚ İslamiyet'in kabulüyle birlikte **Türkler, kurgan mezar yapımını bırakmışlardır**. Bu geleneği **İslam mezar anlayışına uyarlayarak İslam kültürüne türbe mimarisini kazandırmışlardır**.
- ✚ Türk-İslam devletleri, ticaret yolları üzerinde **ribatlar (kervansaraylar)** inşa ederek **kervanların güvenliğini sağlamayı ve ticari hayatı canlı tutmayı hedeflemiştir**.
- ✚ İlk Türk devletlerinde yaygın olan **dokumacılık, taş oymacılığı, minyatür, ebru, kuyumculuk gibi el sanatları**, İslamiyet'in kabulünden sonra da varlığını sürdürmüştür. Bu dönemde **Türklerde hat (hüsn-ü hat) ve tezhip gibi el sanatları da** gelişme göstermiştir.

Türklerin İslamiyet'i Kabul Etmelerinin Nedenleri

- ✚ Türklerin İslamiyet'i kabul etmelerinde **Gök Tengri inancında İslamiyet'e benzer yönlerin bulunması da etkili olmuştur**. Gök Tengri inancında **tek Tanrı'nın varlığına inanılması, ölümden sonra hayat, cennet ve cehennem anlayışı gibi** İslamiyet'e benzeyen özelliklerin bulunması Türklerin Müslüman olmalarını kolaylaştırmıştır.

- ✚ Türklerin İslamiyet öncesi inanışlarında, **temizlik ve ahlak anlayışı, adak ve kurban kesme geleneği** İslamiyet ile benzerlik göstermektedir.
- ✚ Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerindeki **Türk cihan hâkimiyeti mefkûresi (düşüncesi) ile İslam'daki cihat anlayışı birbirine benzemektedir**.

İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK DEVLETLERİ DÖNEMİ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

BOZKIR KÜLTÜRÜ:		Türklerin yaşadıkları coğrafya nedeniyle eski çağlarda Batı Asya ve Doğu Avrupa'da at ve demir üzerine kurulan kültürdür.
OTAĞ:		Asya Hun Devleti ve Göktürklerde hükümdarlar ve beylerin kullandığı büyük çadırlardır.
PAZIRIK HALISI:		Dünyanın bilinen en eski halısıdır.
KURGAN:		Eski Türklerde ölen kişinin değerli eşyalarıyla birlikte gömüldüğü mezar dır.

İSLAMİYET SONRASI TÜRK DEVLETLERİ DÖNEMİ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

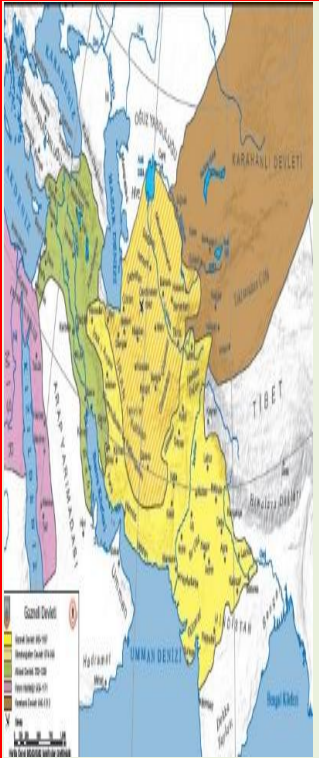
TÜRBE:		Devlet görevlilerinin veya din âlimlerinin mezarlarının bulunduğu oda şeklindeki yapıdır.
HAT:		İslamiyet'ten sonra Türklerdeki güzel yazı yazma ve süsleme sanatıdır.
EBRU:		Kıvamlı suyun üzerine gül dalı ve at kılından mamul fırçalar yardımıyla sığır ödü ilave edilerek ayarlanmış, suda erimez boyaların yüzeye serpilip kâğıda alınmasıyla oluşan kâğıt bezeme (süsleme) sanatıdır.
TEZHİP:		Levhaların, yazma eserlerin ve sayfaların yıldız ve boya kullanılarak süslenmesi, yaldızlanmasıyla yapılan süsleme sanatıdır.

İSLAMİYET SONRASI TÜRK DEVLETLERİ DÖNEMİ İLE İLGİLİ ESERLER

ESER ADI	YAZARI	ÖZELLİKLERİ
Divan-ı Lügat-it Türk (Türk Dilleri Sözlüğü)	KAŞGARLI MAHMUT	--- Türk dilinin zenginliği ve güzelliğini göstermek --- Araplara Türkçe'yi öğretmek --- Arapçanın Türkçeden üstün olmadığını belirtmek için yazılmıştır.
Kutadgu Bilig (Mutluluk veren bilgi)	YUSUF HAS HACİP	--- İnsanlara mutlu olmanın yolunu göstermek --- Hükümdarlara devlet yönetimi ile ilgili bilgi vermek

İslamiyet'in kabulünden sonra Türklerde Arapça ve Farsçanın etkileri görülmeye başlanmıştır. Bu dönemde **Arapça ve Farsça kelimeler Türkçeye girmiş olsa** da Türkçe konuşulmaya devam etmiştir. **İlk Türk-İslam devleti olan Karahanlılar, resmî dili Türkçe olarak benimsemiştir. Gazneliler ve Büyük Selçuklular ise resmî yazışmalarda ve edebî eserlerde** daha çok **Arapça ve Farsçayı** tercih etmiş, ancak sarayda ve halk arasında Türkçe konuşulmaya devam edilmiştir.

İLK MÜSLÜMAN TÜRK DEVLETLERİ

HARİTA	DEVLET ADI	DEVLET İLE İLGİLİ KISA BİLGİLER
	KARAHANLILAR (840-1212)	➡ Karluk, Yağma ve Çiğil Türkleri tarafından kuruldular. ➡ İlk müslüman Türk devletidir. ➡ Satuk Buğra Han'ın İslamiyet'i kabulü ile ilk Müslüman Türk devleti haline geldiler. ➡ Karahanlılar Türkçe'yi resmi dil kabul etmişlerdir. ➡ Karahanlıların İpek Yolu üzerinde tüccarları konaklaması için yaptıkları kervansaraylar ticaretin gelişmesini sağlamıştır.
	GAZNELİLER (963-1187)	➡ Alptekin tarafından Gazne'de kuruldu. Bugünkü Afganistan sınırları içindedir. ➡ Gaznelilerin en parlak dönemi Sultan Mahmut dönemidir. ➡ Gazneli Mahmut Hindistan'a 17 sefer düzenleyerek İslam'ı yaymış ve Hindistan'ın zenginliğini ülkesine getirmiştir. ➡ Gazneli Mahmut Sultan ünvanını kullanan ilk hükümdardır. ➡ 1040 yılında Selçuklular ve Gazneliler arasında yapılan Dandanakan Savaşı ile Gazneliler dağılmaya başlamıştır. ➡ Biruni, Firdevsi gibi şairleri ve bilim insanları Sultan Mahmut Sarayı'nda toplamıştır.

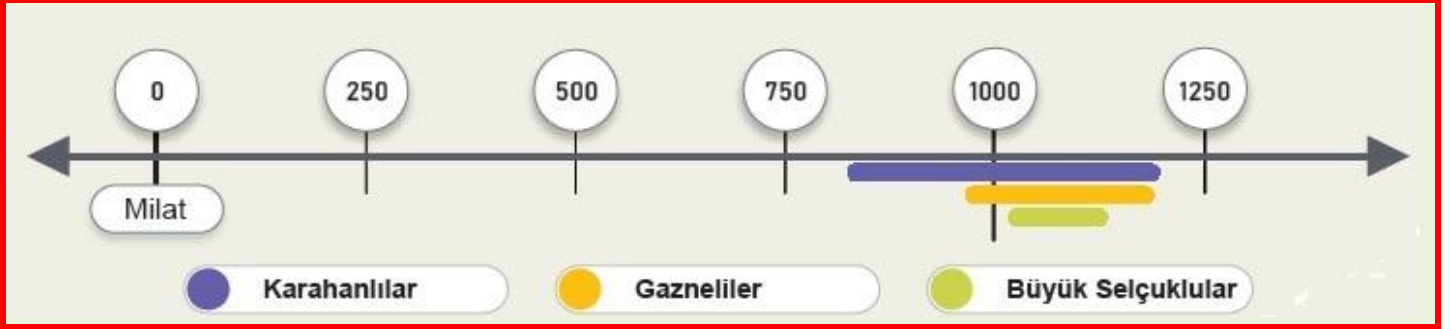
İLK MÜSLÜMAN TÜRK DEVLETLERİ

BÜYÜK SELÇUKLULAR (1040-1157)

- **Tuğrul Bey** tarafından Gazneliler ile yapılan **Dandanakan Savaşı'ndan** sonra kurulmuştur. Devlet ismini Tuğrul Beyin dedesi Selçuk'tan almıştır.
- Selçuklular **1015** yılından itibaren **Anadolu'ya** akınlar düzenleyerek Anadolu'yu tanıma fırsatı bulmuşlardır.
- **1048** yılında **Bizans'la ilk yapılan savaş olan Pasinler Savaşı'nı** yapmışlardır.
- **1071** yılında Bizans'la yapılan **Malazgirt Savaşı** ile **Anadolu'nun kapıları Türklere** açılmıştır.
- Melikşah döneminde en parlak dönemini yaşamıştır.
- **1141'de** Karahitay Moğollarıyla yapılan **Katvan Savaşı** ile **Büyük Selçuklular yıkılma sürecine** girmiştir.

İLK MÜSLÜMAN TÜRK DEVLETLERİ TARİH ŞERİDİ

XI-XIII. YÜZYILLAR ARASINDA MEYDANA GELEN ASKERİ MÜCADELELERİN ANADOLU'NUN TÜRKLEŞMESİ VE İSLAMLAŞMASINA KATKILARI (3.öğrenme alanı-4.öğrenme çıktısı)

Anadolu; **Avrupa Hunları, Sabar/Sibirler, Hazarlar, Kıpçaklar, Peçenekler ve Oğuzlar** gibi Türk topluluklarının akınlarına uğramış bir bölgedir. Türkistan'dan Anadolu'ya uzanan bu ilk akınlar, Türk tarihinde önemli bir yere sahiptir. **1071 Malazgirt'ten önce Anadolu'ya yapılan akınlar daha çok keşif amaçlı iken 1071'den sonra yapılan akınlar; göç, imar ve iskân faaliyetleri ile Anadolu'da kalıcı olma hedefini taşımıştır.**

Anadolu'yu yurt edinme politikasının temeli, Büyük Selçuklu Devleti hükümdarı **Tuğrul Bey tarafından atılmıştır.** Tuğrul Bey Selçuklu topraklarına göç eden **Türkmenlerin yerleşmesi için Anadolu'yu seçerek** hanedan üyelerini ve komutanlarını Anadolu'nun fethi için görevlendirmiştir.

Anadolu'nun **yalnızca verimli toprakları değil coğrafi, jeopolitik ve stratejik konumu** da Selçuklu Türkmenlerini etkilemişti. Türklerin **Anadolu'ya ilk akınları, Çağrı Bey'in emrindeki üç bin kadar atlı Türkmen ile (1015 - 1021) keşif amacıyla** Doğu Anadolu topraklarına yaptığı seferlerdir.

Pasinler Savaşı (1048)	Malazgirt Savaşı (26 Ağustos 1071):
◆ Bizans ile yapılan ilk savaştır. ◆ Selçuklular ile Doğu Roma İmparatorluğu arasında gerçekleşen Pasinler Savaşı'nı Selçuklular kazanmış ve bu zafer, iki devlet arasında yaklaşık bir asır sürecek olan mücadeleyi başlatmıştır. ◆ Pasinler Zaferi'nden sonra Türkmenler, Selçuklu hanedanı etrafında toplanarak fethedilen bölgelere yerleştiler. Anadolu'ya ailelerini, çadırlarını, hayvanlarını, göçebe yaşam tarzlarına ait kültürlerini, silahlarını ve kıyafetlerini de getirdiler.	✚ Savaşın Sebebi: Doğu Roma İmparatorluğunun Anadolu'ya düzenlenen Türk akınlarını durdurmayı, Türkleri Anadolu'dan çıkarmayı ve Selçuklu başkentini fethederek Selçuklu tehlikesini kesin bir çözüme kavuşturmayı istemesi ✚ Savaşın kaderini belirleyen nedenler: Selçuklu ordusunun uyguladığı turan taktiği, Doğu Roma ordusunda yer alan Uz (Oğuz) ve Peçeneklerin Selçuklu tarafına geçmeleri ve Sultan Alp Arslan'ın askerî yetenekleri ✚ Savaşın Sonuçları: 🏰 Anadolu'nun kapıları Türklere açıldı. 🏰 Türkler Anadolu'ya yerleşmeye başladı. 🏰 Anadolu'da ilk Türk beylikleri kurulmaya başladı. 🏰 Doğu Roma İmparatorluğunun Avrupalı devletlerden yardım isteyince Haçlı Seferleri başladı. 🏰 Selçuklu Devleti'nin İslam dünyasındaki saygınlığı arttı.

Tuğrul Bey'in vefatı ile yerine Çağrı Bey'in oğlu **Alp Arslan geçmiştir.** Bu dönem 1064'te Doğu Roma'nın surlarıyla meşhur şehirlerinden biri olan ve "**Anadolu'nun Doğu Kilidi**" olarak adlandırılan **Ani fethedildi.**

ANADOLU'DA KURULAN İLK TÜRK BEYLİKLERİ

Beylik Adı	Kurucusu	Kurulduğu Yer	Özellikleri
SALTUKLULAR (1072-1212)	Saltuk Bey	Erzurum ve çevresi	- Anadolu'da kurulan ilk beyliktir. - Üç Kümbetler, Ulu Cami, Mama Hatun Külliyesi, İki Kümbetler günümüze ulaşan eserlerindendir.
DANIŞMENTLİLER (1080-1178)	Danişment Ahmet Gazi	Tokat, Sivas, Kayseri, Malatya	- Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasına önemli katkılar sağlamıştır. - Anadolu'da ilk medrese (Yağıbasan Medresesi)'yi yaptılar.
MENGÜCEKLER (1080-1228)	Mengücek Gazi	Erzincan ve çevresi	Divriği Ulu camii en önemli eseridir. Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası 1985'te Türkiye'nin UNESCO Dünya Miras Listesi'ne giren ilk mimari yapısıdır.
ARTUKLULAR (1102-1231)	Artuk Bey	Diyarbakır, Mardin, Hasankeyf	- Dünyadaki en büyük taş kemerli köprü olan Malabadi Köprüsü'nü yaptılar. UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi'nde yer almaktadır. - Diyarbakır Surları, Mardin'deki Zinciriye Külliyesi ve Hatuniye Medresesi Artuklulardan günümüze kalan eserlerdendir.
ÇAKA BEYLİĞİ (1081-1093)	Çaka Bey	İzmir	İlk Türk denizciliği yapan beyliktir. - Modern bir donanma kurarak Doğu Roma İmparatorluğuna karşı başarılı mücadele etmiştir.

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ (1075-1308)

- Malazgirt Zaferi sonrasında kurulan Türkiye Selçuklu Devleti, Anadolu'nun Türk yurdu hâline gelmesine ve Avrupa'da **Anadolu'nun "Türkiye" olarak anılmasına önemli katkılar sağlamıştır.**
- Anadolu'da siyasi birliği sağlayan Türkiye Selçukluları, burada birçok eser bırakmışlardır.
- Selçuklu soyundan gelen **Kutalmışoğlu Süleyman Şah**, İznik'i fethederek Türkiye Selçuklu Devleti'ni kurmuş ve burayı başkent yapmıştır.

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİNİN DİĞER YAPTIKLARI FAALİYETLER

- Alâeddin Keykubad, Alâ'îyye (Alanya) ve Alara kalelerini fethederek Türkiye Selçuklu Devletini en geniş sınırlarına ulaştırmıştır.

- Danişmentli, Saltuklu ve Mengüceklî beyliklerine son vermiştir.
- Sinop'u ve Antalya'yı fethederek devletin sınırlarını kuzeyde ve güneyde denizlere ulaştırmışlardır.

Miryokefalon Savaşı (17 Eylül 1176):

Savaşın Sebebi: Doğu Roma İmparatorluğu tarafından Sultan II. Kılıç Arslan'ın faaliyetlerini engellemek, Anadolu'yu Türklerden kurtarmak ve Türklerin imparatorluğa karşı tehditkâr faaliyetlerini sonlandırmak

Savaşı'nın Sonuçları:

- Anadolu'nun Türk yurdu olduğu kesinleşerek Anadolu'nun ebedi Türk yurdu olduğu belgelendi.
- Türklerin Anadolu'dan atılmayacağı kesinleşti.
- Bizanslılar savunmaya, Türkler saldırıya geçmiştir.
- Türklerin Anadolu'da geniş imar faaliyetinde bulunabilmeleri ve kalıcı eserler meydana getirebilmeleri için uygun bir ortam yaratmıştır.

Kösedağ Savaşı: (1243)

1243 yılında Moğollarla Selçuklular arasında yapılan savaşta Selçuklu ordusu yenilgiye uğradı.

Kösedağ Savaşı'nın Sonuçları:

- ✓ Moğollar, Anadolu'yu işgal etmiş, Türkiye Selçuklu Devleti zayıflamış, yıkılma sürecine girmiştir.
- ✓ Anadolu Selçuklu Devleti zayıflayınca Anadolu'da bağımsız beylikler kuruldu.
- ✓ Anadolu'daki bilim, sanat, ticaret merkezleri yıkılmış, kültürel gelişmeler durmuştur.

HAÇLI SEFERLERİNİN SEBEPLERİ

Ekonomik	Dini	Siyasi
◆ Doğunun zenginliklerini ele geçirmek istemesi	✚ Kudüs'ün Müslümanların elinde olması	✿ Bizans'ın Avrupa'dan yardım istemesi
◆ Avrupa halkının yoksulluk içinde olması	✚ Sefere katılanların cennete gireceklerini vadetmeleri	✿ Şövalyelerin macera arzusu
◆ Önemli ticaret yollarının Müslümanların elinde olması	✚ Katolik kilisesinin tüm Hristiyanları kontrol etmek istemesi	✿ Soyluların Derebeylik kurmak istemesi

HAÇLI SEFERLERİ

- ➡ **I.Haçlı Seferi:** Haçlılar Kudüs'ü ele geçirip Urfa, Antakya'da kontluk kurdular. Türkiye Selçuklu Devleti başkentini Konya'ya taşımıştır.
- ➡ **II.Haçlı Seferi:** Selçuklu sultanı I.Mesut haçlıları bozguna uğrattı.
- ➡ **III.Haçlı Seferi:** Kudüs'ü ele geçirmek için yapıldı, haçlılar yenildiler.

HAÇLI SEFERLERİNİN SONUÇLARI

Ekonomik	✿ Doğu-Batı ticareti gelişti. ✿ Akdeniz limanları önem kazandı.
Dini	➤ Avrupa'da din adamlarına ve kiliseye duyulan güven azaldı. ➤ Skolastik (baskıcı) düşünce zayıfladı.
Siyasi	◆ Türklerin Avrupa'daki ilerleyişi durdu. ◆ Türklerin İslam dünyasındaki saygınlığı arttı.
Sosyal (Toplumsal)	■ Avrupa'da derebeylik (feodalite) zayıfladı. ■ Halk arasındaki sınıf farkı azaldı.
Teknik	🌐 Pusula, barut, kâğıt gibi buluşlar Avrupa'ya taşındı.

TÜRK DEVLETLERİ SOSYAL ve EKONOMİK HAYAT İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

MEDRESE:

Selçuklu ve Osmanlı Devleti'nde orta ve yüksek öğretimin yapıldığı eğitim kurumlarıdır.

KERVANSARAY:

Türk-İslam devletlerinin, ticaret yolları üzerinde inşa ederek kervanların güvenliğini sağlamayı ve ticari hayatı canlı tutmayı hedeflediği yapıdır. Diğer adı ribat'tır.

KÜMBET:

Selçuklular zamanında yapılan kendine özgü yapısı olan anıt mezarlardır.

KÜLLİYE:

Cami ile birlikte hamam, medrese, mektep, imaret, türbe, kütüphane, aşevi, darüşşifa, çarşı, tekke, zaviye binalarından oluşan yapılar topluluğudur.

DARÜŞŞİFA:

Selçuklu ve Osmanlı Devleti'nde sağlık hizmeti verilen ve bu amaçla gerektiğinde hastaların yatarak tedavi oldukları hastanedir.

HAZIRLAYAN: **Mustafa KARAKUŞ**

Sosyal Bilgiler Öğretmeni

@sosyalhocasimustafa

**DİĞER DERS İÇERİKLERİ İÇİN AŞAĞIDAKİ KANAL
LİNKLERİME TIKLAYINIZ.**

İNSTAGRAM HESABIM:

<https://www.instagram.com/sosyalhocasimustafa/>

TELEGRAM HESABIM:

<https://t.me/sosyalhocasimustafakarakus>

WHATSAPP HESABIM

<https://whatsapp.com/channel/0029VaA9Dzy4o7qDiBoEdD0z>

YOUTUBE HESABIM:

<https://www.youtube.com/@sosyalhocasimustafa>